

SOLDAAT

September

Inleiding

In de serie 'beroepen' die we voor de middenbouw aanbieden, behandelt deze lesbrief het beroep soldaat. De leerlingen krijgen informatie over de geschiedenis van het oorlogvoeren en de soldaten in die oorlogen. Achtereenvolgens is er aandacht voor het ontstaan van de eerste oorlogen, de Romeinen, ridders, uniformen en rangen, het Nederlandse leger en de vredesweek. De datum, waar deze lesbrief is aangehangen, verwijst naar het begin van de Vredesweek. Deze week vindt jaarlijks in september plaats.

Doelgroep

Leerlingen van de groepen 5 en 6 van het basisonderwijs (8-10 jaar)

Doelstellingen

- Leerlingen weten dat het beroep soldaat ruim 8000 jaar bestaat.
- Leerlingen weten hoe de eerste oorlogen zijn ontstaan.
- Leerlingen weten iets over onderdelen en doelstellingen van het Nederlandse leger.
- Leerlingen denken na over begrippen als geweld, oorlog en vrede.

Vakken en kerndoelen

Leergebied overstijgende kerndoelen

Gebruik van uiteenlopende leersstrategieën

3. De leerlingen kunnen bij leeractiviteiten uiteenlopende strategieën en vaardigheden gebruiken:
 - a ze kunnen gerichte vragen stellen aan personen;
 - b ze kunnen feiten van meningen onderscheiden;
 - c ze kunnen relevante informatie zoeken en verwerken uit andere bronnen, waaronder een woordenboek, een atlas, een register;
 - d ze kunnen samenwerken en met elkaar overleggen om gezamenlijk tot oplossingen te komen;
 - e ze kunnen achteraf beoordelen of hun strategie een goede was.

Nederlands

A Domein mondelinge taalvaardigheid

2. De leerlingen kunnen

- de inhoud en bedoeling van wat er tegen hen gezegd wordt begrijpen;
- vragen stellen om informatie te verzamelen over een door henzelf gekozen onderwerp;
- verslag uitbrengen;
- iets uitleggen;
- hun ervaringen, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven;
- deelnemen aan een formeel gesprek.

*Oriëntatie op mens en wereld**Aardrijkskunde*

C Domein topografie en kaartbeeld

10. De leerlingen kunnen zich een voorstelling maken van de kaart van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld. Zo'n kaart bevat de volgende topografische elementen:

- de kaart van de eigen omgeving: belangrijke steden, dorpen, wateren en deelgebieden;
- de kaart van Nederland: provincies, belangrijke steden, wateren en deelgebieden;
- de kaart van Europa: de landen, belangrijke steden, wateren, gebergten en deelgebieden;
- de kaart van de wereld: de werelddelen, belangrijke landen, belangrijke steden, wateren, gebergte en deelgebieden. Onder belangrijke landen wordt ten minste verstaan: landen die in de wereld groot politiek gewicht hebben en landen van waaruit veel bewoners naar Nederland zijn gekomen.

Geschiedenis

E Domein historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen

14. Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis:

- nomadische samenlevingen in de prehistorie in West Europa;
- agrarische samenlevingen in de prehistorie in West Europa;
- de Romeinse invloed in Nederland;
- de middeleeuwse samenleving in West Europa;

Kunstzinnige oriëntatie

A Domein vormgeven

1 De leerlingen kunnen werkstukken maken:

- op basis van gericht waarnemen;
- op basis van een innerlijke voorstelling van een onderwerp, vanuit hun geheugen, fantasie en/of beleving;
- met een communicatieve functie of een gebruiksfunctie (bijvoorbeeld: speelgoed, affiches, een masker)

W

werkbladen

SOLDAAT

De eerste soldaten

Er zijn altijd veel oorlogen geweest, maar ook tussen twee oorlogen in zijn er mannen die soldaat worden. Het loon van soldaten heet *soldij*. Dit is een ander woord voor *betaling*. En hiervan komt het woord soldaat! Soldaat worden, dat was loon krijgen.

Er zijn niet altijd soldaten geweest. Ongeveer 8000 jaar geleden is de oorlog 'uitgevonden'. En sinds die tijd zijn er soldaten.

Geschiedenis

De eerste mensen leven als jagers en verzamelaars. De jongere mannen jagen in het bos op kleine wilde dieren. Bij speciale gelegenheden proberen ze een groot dier te vangen. Ook vangen ze vissen in de rivieren en meren.

De vrouwen en de kinderen verzamelen voedsel uit het bos: vruchten, wortels, eetbare planten, noten, paddestoelen.

De eerste mensen leven in kleine groepjes. Ze wonen in eenvoudige hutten en ze hebben weinig bezittingen. Als er in een gebied te weinig voedsel is, trekken ze verder.

De mensen ontdekken dat een soort tamme wolven goed met de mens kan opschieten. Deze dieren (die wij nu honden noemen) zijn de eerste huisdieren in Europa.

1. Ook nu wordt er gejaagd en gevestigd. Welke dieren schieten de Nederlandse jagers dood? En ken je vissoorten die vissers in Nederland vangen?
2. Welke vruchten die in het wild groeien ken je?

Landbouw

Later komt de mens erachter dat je zelf ook planten kunt kweken. Als je bijvoorbeeld in het voorjaar graankorrels zaait, kun je enkele maanden later een grote hoeveelheid graankorrels oogsten.

Ook ontdekt de mens dat je bepaalde dieren makkelijk tam kunt maken. Bijvoorbeeld wilde geiten en schapen. Als je zorgt dat ze gras te eten hebben en niet weglopen, heb je altijd vlees bij de hand. Ook leveren de dieren wol en melk. Net als in de vrije natuur krijgen de dieren jongen.

Door deze ontdekkingen in landbouw en veeteelt kunnen de mensen langere tijd op dezelfde plaats blijven wonen. Ze hoeven niet meer rond te trekken, op zoek naar voedsel.

Er worden steeds weer nieuwe uitvindingen gedaan: potten bakken, metaal, het wiel en het schrift. De mensen gaan in stevige huizen wonen en ze versieren hun huizen met mooie spullen. De eerste boerendorpen ontstaan. In gebieden waar de landbouw veel oplevert, hoeft niet iedereen meer op het land te werken.

3. Er komen nieuwe beroepen (naast boer) zoals: pottenbakker, slager, bakker, kleermaker, smid, leerbewerker, timmerman, handelaar, bestuurder, leider, priester, kunstenaar, schrijver, leraar en soldaat. Welke van deze beroepen horen bij elkaar? Maak lijstjes.
4. Schrijf op waarom je die beroepen bij elkaar hebt gezet.
5. Welk van deze beroepen zou jij later willen gaan uitoefenen?

Legers

Er ontstaan steden en later staten met aan het hoofd een koning of keizer. De steden en de voedselopslagplaatsen worden beschermd door hoge muren. Maar dat is nog niet genoeg, ook worden mannen bewapend om rovers tegen te houden. Zo ontstaan de eerste legers. Vaak worden boeren verplicht (als er weinig werk op het land is) om mee te doen. Ze krijgen daarvoor niets betaald en ze zijn maar een deel van hun tijd soldaat. Deze boerensoldaten worden bijgestaan door diverse tamme dieren zoals paarden, olifanten en honden.

Sommige keizers of koningen vinden dat hun gebied niet groot genoeg is. Bijvoorbeeld als er te weinig landbouwgrond is en daarvoor te weinig voedsel voor de bevolking. Of als er in een ander land kostbare metalen en grote voedselvoorraden zijn. Ze willen daarom met geweld het andere land veroveren of leegroven. De mensen van dat andere land zullen zich hiertegen verzetten, en wraak nemen. Zo zijn de eerste oorlogen ontstaan.

Maar het gaat vaak niet alleen om de buit. Sommige vorsten en militaire leiders gaat het vooral om de roem, om macht en om rijkdom.

Egyptische boerensoldaten

Voorbeeld: het Romeinse leger

Er zijn steeds meer mensen die zich alleen nog maar met vechten bezighouden en daarvoor betaald worden: soldaten. Ze zijn in dienst van het bestuur van de stad of van een machtig persoon, bijvoorbeeld een rijke grootgrondbezitter. In veel landen worden jongens en mannen vrijwillig of verplicht soldaat.

De Romeinen komen als veroveraars in ons land (50 v. Chr.). Het Romeinse leger is een beroepsleger, met strenge discipline. Ze maken gebruik van speciale wapens en gevechtsvormen. Het leger is in rangen georganiseerd met een generaal aan het hoofd. De soldaten zijn op gehoorzaamheid getraind. De Romeinse soldaat vecht niet in zijn eentje, maar als lid van een grotere groep die in zijn geheel goed kan strijden.

De belangrijkste taken van de Romeinse soldaat zijn: rust en orde bewaren, bewaken van de grenzen, wegeaanleg en meehelpen met het veroveren van nieuwe gebieden of het neerslaan van opstanden. De Romeinen hebben een groot leger. Het leger is opgebouwd uit groepen. De grootste groep is een legioen van 6.000 soldaten.

Vijandelijke stammen proberen regelmatig het Romeinse Rijk aan te vallen. Daarom bouwen de Romeinen langs de grenzen legerkampen. Hier wonen de soldaten. Zij houden daar de grens goed in de gaten. Zo'n 2000 jaar geleden waren er zulke kampen in Nijmegen en Maastricht.

6. De afbeelding van paard met strijdswagen hierboven is uit Egypte. Zoek in een encyclopedie op waar Egypte bekend om is.
7. Maastricht en Nijmegen liggen aan een 'natuurlijke grens'. Zoek in een atlas op waarom dat zo is.

Ridders

De tijd van 500 tot 1500 noemen we de Middeleeuwen. In Europa is dit de tijd van de ridders. De eerste ridders zijn te paard vechtende soldaten. De naam ridder komt van het woord ruiter (=paardrijder). Ze zijn in dienst van een edelman, een bisschop of een koning of keizer.

Er zijn oorlogen, omdat hun bazen meer land willen. Ook moeten de ridders het land verdedigen tegen aanvallen. Als de ridders hun werk goed doen, met andere

woorden als ze de vijand verslaan, dan krijgen ze een stuk land als beloning.

Met dit land kunnen ze geld verdienen. Ze laten boeren op hun land werken. En de boeren moeten een groot deel van de oogst aan de ridder afstaan. Met het geld dat die oogst opbrengt, bouwen de ridders een kasteel. Ook kopen ze daarvan wapens, harnassen en paarden.

Vanaf ongeveer 1200 zijn ridders niet alleen vechters te paard, maar ook edelen: rijke, en belangrijke mensen. Anderen kijken tegen hen op. Ridders leven volgens strenge regels. Ze moeten zich heel netjes gedragen en andere mensen beschermen. Ridders geloven in God, en ze willen dat andere mensen dat ook deden. Het is heel belangrijk hoe een ridder eruitziet, hoe hij leeft, hoe hij eet, hoe hij feesten organiseert en wie hij daarvoor uitnodigt.

Toernooien

In plaats van echte gevechten organiseren de ridders toernooien: gevechten als een wedstrijd. Eerst doen ze dit om te oefenen voor de echte strijd, later gaat het meer om de eer en de prijzen. Het echte vechten gebeurt niet meer zo vaak. Er is minder vaak oorlog dan aan het begin van de Middeleeuwen. De winnaar krijgt een prijs, bijvoorbeeld een wapenuitrusting of goud. Soms hoopt de winnaar dat hij met de dochter van de kasteelheer mag trouwen. Bij een toernooi gaat het er vaak feestelijk aan toe. Het wedstrijdterrein is versierd met vlaggen en wapenschilden.

Er zijn tribunes voor het publiek, en er wordt gewed wie er zal winnen. Zelfs toen al zijn er soms supportersrellen tussen de supporters van de toernooiridders.

Ridder in opleiding

Alleen zonen van edelen kunnen ridder worden. Zij volgen daarvoor een opleiding bij een ridder. Vanaf 7 jaar worden ze page. Ze beginnen met klusjes zoals boodschappen doen, de kok meehelpen en eten rondbrengen. Ook leert de page van de vrouw van de ridder (de jonkvrouw) hoe hij zich hoffelijk moet gedragen.

Vanaf veertien wordt hij schildknaap van een ridder, oftewel de persoonlijke knecht van de ridder. Hij moet het schild van de ridder dragen, het paard verzorgen en de wapens en het harnas poetsen en repareren. De schildknaap moet ook leren worstelen en met wapens leren vechten. Als hij dat allemaal kan, mag hij mee op een veldslag. De schildknaap moet bewijzen dat hij moedig, sterk, betrouwbaar en goedgemanierd is. Als dat allemaal lukt, wordt hij door een hoge edele of koning tot ridder geslagen.

1. Zoek op in een encyclopedie of woordenboek: harnas, wapenschild, hoffelijkheid, page.
2. Leen in de bibliotheek een jeugdboek over ridders in de Middeleeuwen. Lees dit boek en schrijf daarna je eigen ridderverhaal of -strip.

Sterren, strepen en uniformen

Baas boven baas

Leiding geven is erg belangrijk in een leger. Met bevelen wordt gezegd wat je wel of niet moet doen. Soldaten moeten gehoorzaam zijn, met andere woorden hij/zij moet de bevelen opvolgen van soldaten die hoger in rang zijn. Op de laagste plaats in rang staat de 'gewone soldaat'.

Hierboven de rangen bij de Nederlandse landmacht, van links naar rechts:

Soldaat der 2e klasse, Soldaat der 1e klasse, Korporaal, Korporaal der 1e klasse, Sergeant of Wachtmeester, Sergeant of wachtmeester der 1e klasse, Adjutant / Vaandrig / Kornet, Kapelmeester, 2e Luitenant, 1e Luitenant, Kapitein / Ritmeester, Majoor, Luitenant-kolonel, Kolonel, Brigade-generaal, Generaal-majoor, Luitenant-generaal, Generaal

Een groepje soldaten wordt geleid door een korporaal. Dat wil zeggen dat die soldaten moeten doen wat de korporaal zegt. Boven de korporaals staat de sergeant. De sergeant kan bevelen geven aan de korporaals. De korporaals kunnen deze bevelen weer doorgeven aan de soldaten. Boven de sergeant staat een vaandrig. De verdere volgorde is luitenant, kapitein, majoor, kolonel, generaal.

Welke rang een soldaat of militair (een ander woord voor soldaat) heeft kun je zien aan het rangonderscheidingsteken. Ook zijn er herkenningstekens waaraan je kunt zien uit welk land een militair komt en bij welk legeronderdeel die militair werkt. Zijn of haar naam staat vaak op de kleding.

Militairen zijn verplicht om de bevelen op te volgen. Als ze het niet doen krijgen ze een straf. Is dat in het 'normale' leven ook zo? Geef in het kort antwoorden op de volgende vragen.

1. Noem dingen die je niet mag doen. Geef aan waarom dat niet mag.
2. Wat gebeurt er als je niet gehoorzaamt?
3. Hoe voel je je als je iets doet dat niet mag?
4. Houd je altijd rekening met de regels die gelden?

Uniformen

Militairen dragen een uniform. Er zijn veel beroepen of situaties waarin mensen een uniform dragen. In Engeland en België is een schooluniform heel gewoon: veel leerlingen lopen in voorgeschreven kleding. In Nederland kennen we geen schooluniform. Sommige scholen hebben wel regels waarin staat wat wel en niet mag op het gebied van kleding. Bijvoorbeeld geen slordige kleding en geen petjes.

5. Noem beroepen waarin men een uniform draagt.
6. Zou je zelf een schooluniform willen dragen? Waarom wel? Waarom niet?
7. Hoe zou jouw ideale schooluniform eruit zien? Maak een tekening.
8. Teken ook een uniform voor een onderwijzer of onderwijzeres.

Nederlandse soldaten

Wat doet het Nederlandse leger?

Als we in Nederland over het leger praten, dan noemen we het leger ook wel krijgsmacht. De Nederlandse krijgsmacht heeft twee taken:

- De krijgsmacht moet Nederland verdedigen en bevriende landen helpen om zich te verdedigen.
- Over de hele wereld zorgt de krijgsmacht er voor dat mensen in vrede en veiligheid samen kunnen leven.

De krijgsmacht helpt op de volgende manieren:

1. Het zorgen voor medicijnen en voedsel voor mensen in nood.
2. Afspraken over vrede bewaken (als twee landen met elkaar oorlog hebben gehad)
3. Na een oorlog landen dwingen om zich aan een afspraak over vrede te houden.

1. Het Nederlands leger is in de volgende landen of gebieden ingezet: Bosnië-Herzegovina, Midden-Oosten. Afghanistan, Moldavië, Balkan, Irak. Zoek deze landen/gebieden op.
2. Misschien ken je iemand die bij het leger werkt. Probeer een interview af te nemen. Vraag die persoon waarom hij of zij soldaat is geworden.

Ter land ter zee en in de lucht

De krijgsmacht bestaat uit vier onderdelen: de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee.

De Koninklijke Marine

De soldaten van de marine worden matrozen genoemd. Zij zorgen ervoor dat de zeeën veilig zijn om te varen. Daarom zijn ze ook altijd op zee. De marine werkt ook mee met de Kustwacht. Daarbij helpen ze mee met het opsporen en redden van mensen op zee als er een schip zinkt. Ook passen de matrozen op dat er niet gesmokkeld wordt op zee. Ze gaan na of de visvangst volgens de regels gaat.

En ze letten op dat schepen geen gevaar zijn voor het milieu. Als bijvoorbeeld een schip olie verliest, is dat slecht voor de vogels, de vissen en de zeehonden.

De marine zorgt er voor dat gevaarlijke stoffen en bommen die in zee voorkomen ongevaarlijk gemaakt worden. En tot slot maakt de marine ook kaarten van de zee.

Bij de marine zijn grote en kleine schepen, onderzeeboten, vliegtuigen en helikopters. De grote schepen van de marine worden de fregatten genoemd.

Een bijzonder onderdeel van de Marine is het Korps Mariniers. De mariniers werken op het land en op de zee. Zij moeten overal kunnen werken. Daarom trainen ze in de bergen, in de sneeuw en in de hitte. De marine van Nederland werkt samen met de marine van België en Groot-Brittannië.

3. Welke zeeën liggen er rond Europa?
4. Zoek 'smokkelen' op in het woordenboek en zoek voorbeelden in de krant.

De Koninklijke Landmacht

De landmacht verdedigt Nederland en landen die bevriend zijn met Nederland. De landmacht werkt samen met de Duitse landmacht.

De militairen kunnen het land verdedigen met geweren, kanonnen en tanks. Als de militairen plotseling een rivier moeten oversteken, kunnen ze snel een grote drijvende brug bouwen. De onderdelen van die bruggen vervoeren ze in grote vrachtwagens en tanks.

Als ze ergens heel snel naar toe moeten, gebruiken ze grote helikopters die bijna overal wel kunnen landen. Bij de Koninklijke Landmacht werken ruim 22.000 militairen en ongeveer 8.500 burgers.

De Koninklijke Luchtmacht

De luchtmacht verdedigt ons land en de lucht met vliegtuigen en helikopters. Het bekendste vliegtuig van de luchtmacht is de F-16. De F-16 wordt gebruikt om te jagen op tegenstanders en om ze te dwingen te landen. Ook wordt dit gevechtsvliegtuig gebruikt als bommenwerper of om het land te verkennen.

De luchtmacht gebruikt ook helikopters. Om mensen en voertuigen te verplaatsen maar ook om vijandelijke tanks uit te schakelen. De helikopters en vliegtuigen kunnen ook gebruikt worden om mensen in nood te helpen.

De Koninklijke Marechaussee

De Marechaussee is de politie van het leger. Ze zorgen ervoor dat alle militairen zich aan de regels houden. Maar de marechaussee doet nog veel meer;

- Bewaken van de Koning(in) en de minister-president
- Controle op vliegvelden
- Hulp aan de gewone politie
- Bewaken van geldtransporten van de regering
- Uit het land zetten van mensen die hier niet mogen zijn (= illegalen)

5. De landmacht heeft een groen/bruin uniform, de marine blauw/witte kleding, en de marechaussee witte kleding. Waarom zou dit zijn?
6. Noem de vervoermiddelen die het leger gebruikt. Welke worden alleen in het leger gebruikt?
7. Waarom zijn helikopters en vliegtuigen belangrijk bij het helpen van mensen in nood?

Waarom zijn er soldaten?

Zolang er nog overal in de wereld oorlogen zijn, zullen er soldaten nodig zijn. Je kunt je dus ook afvragen:

- Waarom is er oorlog?
- Waarom is er geen vrede op de hele aarde?
- Waarom maken mensen ruzie met elkaar?
- Waarom pesten kinderen elkaar?

Een duif met een palmtak is een internationaal symbool van vrede.

Deskundigen denken dat er geen vrede op aarde is omdat:

- Op aarde nog zoveel mensen zijn die arm zijn dat ze steeds honger en dorst hebben.
- Sommige presidenten hun volk onderdrukken. De mensen mogen niet zeggen wat ze denken.
- Omdat sommige landen bang zijn om later te weinig water of olie te hebben. Daarom proberen ze andere landen (met veel water of olie) te bezetten.
- Het ene land zich bedreigd voelt door het andere.
- Terroristen overal ter wereld aanslagen plegen.

1. Als je mensen vraagt wat vrede is geven ze verschillende antwoorden. Wel geven die antwoorden samen aan wat vrede is. Welke antwoorden horen bij elkaar? Een voorbeeld: E7: respect hebben voor elkaar = Geen haat, geen ruzie.

- A. Een eigen plekje op de wereld
- B. Genoeg eten en drinken
- C. Vrolijke mensen
- D. Je veilig voelen
- E. Respect hebben voor elkaar
- F. Goed met elkaar samenleven
- G. Zelf je mening mogen zeggen

1. Geen verdriet meer
2. Geen discriminatie
3. Geen vluchtelingen
4. Amnesty International is niet meer nodig
5. Geen angst hebben
6. Geen honger en dorst meer
7. Geen haat, geen ruzie

2. Schrijf de woorden op die bij je opkomen als je aan vrede denkt
3. Wat zou jij voor vrede kunnen doen thuis, op straat en op school?

De eerste soldaten

Een groot aantal antropologen en historici associeert het ontstaan van oorlog met het midden van de Steentijd. Volgens hen is het ongeveer 8000 jaar geleden dat oorlog in Mesopotamië voor het eerst een sociaal instituut werd. Sindsdien heeft het zich verspreid, of is het elders heruitgevonden. Dit rijmt dus niet met het idee dat oorlog al gedurende de gehele menswordingsgeschiedenis heeft plaatsgevonden.

Oorlogen ontwikkelen zich van kleine schermutselingen om grondgebied en rooftochten voor levensonderhoud tot georganiseerde expedities met het doel het land blijvend te bezetten. De omvang van het leger is daarmee in overeenstemming. Lange tijd is oorlog een seizoensaangelegenheid. De gewone boerenbevolking wordt voor de oorlog opgeroepen en deze moet vóór de oogsttijd weer terug zijn. Langzamerhand wordt het leger een instituut. Men denke aan de speciale toewijzing van land aan soldaten, het onderhoud van een elite van wagenstrijders sinds de late bronstijd (1600-1200 v C). De Assyriërs bezitten sinds het eind van de 8^e eeuw een staand leger, zodat ze het hele jaar oorlog kunnen voeren, al blijft de seizoensgebonden lichte van boerensoldaten bestaan. Vooral sinds de Perzische tijd komt het huurleger steeds meer in gebruik. Daarnaast blijven andere vormen bestaan. Grote rijken zijn niet in staat het leger geheel uit het eigen volk te rekruteren. De veroverde gebieden moeten daarom steeds ook contingenten aan het leger leveren. Het is opvallend dat in de oudheid al militaire vernieuwingen (bijvoorbeeld de strijdswagen) zich snel verbreiden en overal toepassing vinden.

Informatie uit o.a. L. de Blois, R.J. van der Spek, Een kennismaking met de Oude Wereld, 6e druk, Muiderberg, Coutinho, 2001.

1. Ook nu wordt er gejaagd en gevestigd. Behandel deze opdrachten in een klassengesprek. Enkele dieren waarop gejaagd wordt zijn hazen, konijnen, fazanten, reeën, vossen. Enkele vissoorten die in Nederland in zoetwater worden gevangen: voorn, brasem, karper, paling, forel, baars, snoek, snoekbaars.
2. Wilde eetbare vruchten zijn bramen en bosbessen.
3. Laat de leerlingen deze opdracht individueel doen. Een mogelijke indeling is naar ambachten (mensen die dingen met hun handen maken: pottenbakker, slager, bakker, kleermaker, smid, leerbewerker, timmerman), handelaar, bestuurder en leider, kunstenaar en schrijver, priester, leraar, soldaat.
4. Ook deze opdracht als individuele schrijftopdracht. Leg uit wat ambachten zijn (een beroep waarin men met bepaalde materialen gebruiksvoorwerpen en kleding maakt.)
5. Houd een klassengesprek over de verschillende beroepen.
6. Laat de leerlingen in groepjes dit opzoeken. Daarna in de klas bespreken. In de Kinderencyclopedie bijvoorbeeld wordt van het Oude Egypte het volgende behandeld: piramiden, mummificeren, de Nijl, hiërogliefen en de sfinx.
7. Ook deze opdracht in groepjes en daarna kort bespreken. Antwoord: Maastricht en Nijmegen liggen aan een rivier.

Ridders

Na de soldaten uit de oudheid behandelen we de soldaten van de Middeleeuwen.

1. Laat de leerlingen deze opdrachten individueel doen in de openbare of schoolbibliotheek. Bespreek de antwoorden klassikaal.

Antwoorden:

Ridders beschermen zich in het gevecht met hun **harnas** en hun **wapenschild**. Het harnas is een op maat gemaakt pak dat uit ijzeren platen bestaat. Een harnas woog 25 tot 35 kilo!

Op het wapenschild staan een herkenningsteken geschilderd. Zo kon men de ridders die bij elkaar horen herkennen. Later kwam op het schild het familiewapen van de ridder.

Hoffelijkheid: iemand gedraagt zich hoffelijk als hij/zij behulpzaam en vriendelijk opstelt

Page is een ander woord voor dienaar.

2. Laat de leerlingen een kort verhaal schrijven van maximaal twee bladzijden. Houd eventueel een klassengesprek over het geweld dat in ridderverhalen voorkomt.

Sterren strepen en uniformen

Een onderdeel over de functie van uniformen.

Uit het schoolreglement van een Belgische lagere school:

Het uniform

In de lagere school is het dragen van een uniform verplicht. Dit houdt in dat alle leerlingen van de lagere school dagelijks in uniform moeten zijn, tenzij het anders wordt gemeld. Wij verkopen het zelf niet en zijn ook niet verbonden aan een uniformwinkel. De kleuren blauw en wit zijn gekozen in functie van eenvoud. Aan modegrillen (plateauzolen, nagellak, piercings, (nep-)tatoeages, ...) kan niet worden toegegeven. De ouders zien erop toe dat het kind in piekfijn uniform naar school komt. Het uniform bestaat uit:

- een wit hemd, blouse of T-shirt zonder opzichtig opschrift
- een effen donkerblauwe broek of rok (of effen donkerblauw kledje)
- donkerkleurige schoenen (geen sportschoeisel)
- witte of donkerkleurige sokken
- een donkerblauwe trui, golf of sweater zonder opzichtig opschrift
- een donkerblauwe jas zonder opzichtig opschrift
- onze schoolpet (of een donkerblauwe muts (zonder opschrift)) mag gedragen worden
- een stevige boekentas, geen rugzak.

1. t/m 4. Houd over deze vragen een klassengesprek
5. Laat leerlingen een aantal uniformberoepen opschrijven. Maak daarna samen met de klas een totaalijst op het schoolbord. Enkele van deze beroepen zijn: postbode, brandweerman/vrouw, treinconducteur, machinist, piloot, steward(ess), kok, verpleger, militair, beveiligingsbeambte, politieagent, stadswacht, boswachter.
6. Houdt een klassengesprek over het dragen van een schooluniform. Schrijf de voors en tegens op het schoolbord.
7. en 8. Hang de tekeningen van de leerlingen op een prikbord en bespreek ze daarna klassikaal.

Nederlandse soldaten

Wat doet het Nederlandse leger?

1. Laat de leerlingen deze landen/gebieden in een atlas opzoeken.
2. Vraag aan de leerlingen of ze iemand kennen die bij het leger werkt. Help de leerlingen met het maken van een vragenlijst.
3. Laat de leerlingen deze zeeën in een atlas opzoeken. De belangrijkste zeeën rond Europa zijn: Barentszee, Noorse Zee, Oostzee, Noordzee, Ierse Zee, Golf van Biskaje en Middellandse Zee.
4. Laat de leerlingen dit individueel opzoeken. Van Dale geeft de volgende omschrijvingen: een voorschrift of verbod ontduiken / spieken / verboden goederen, of goederen waarvoor rechten betaald moeten worden, heimelijk over de grens brengen / iets in het geheim naar de genoemde plaats of in de genoemde richting brengen. Laat vervolgens de leerlingen in enkele recente kranten zoeken naar berichten over smokkelen.
5. Bespreek deze vraag klassikaal. Antwoord: aan de kleuren van het uniform kun je zien bij welk legeronderdeel ze horen. De kleuren voor landmacht en marine zijn gekozen om in de omgeving minder op te vallen (camouflage). De felle kleuren van de marechaussee zijn bedoeld om juist wel op te vallen.
6. Laat de leerlingen individueel een lijst van vervoermiddelen maken. Stel daarna samen een lijst op. Bijvoorbeeld: Schip, onderzeeboot, motor, vliegtuig, gevechtsvliegtuig, helikopter, jeep, vrachtwagen, tank, vrachtvliegtuig. Gevechtsvliegtuigen, tanks en onderzeeboten worden doorgaans alleen in het leger gebruikt.
7. Behandel deze vraag klassikaal. Enkele mogelijke antwoorden zijn, helikopters en vliegtuigen hebben een goed overzicht van de situatie, ze kunnen snel voedsel en hulp brengen.

Waarom zijn er soldaten?

Gebruik bij dit werkblad eventueel de volgende (voorlees)tekst van het Nationaal Comité 4 en 5 Mei.

Wat oorlog met mensen doet

- **Mensen maken oorlog**

Oorlog wordt gemaakt door mensen. Het begint vaak met een persoon of een groep die zichzelf beter vindt dan de rest. Mensen die denken dat ze meer rechten hebben dan anderen. Als zo iemand of zo'n groep aan de macht komt, bepalen zij wat anderen moeten doen. Ze zeggen dan bijvoorbeeld dat andere mensen slechter zijn of gevaarlijk en dat je die moet gaan haten. Zo worden mensen tegen elkaar opgehitst. Dat kan gebeuren binnen één land, maar ook tussen verschillende landen. Als het ene land het voor het zeggen wil krijgen in een ander land en het gebruikt daar geweld bij, dan is het oorlog. Een oorlog tussen twee of meer groepen binnen één land noem je burgeroorlog.

- **Redenen**

Mensen kunnen verschillende redenen hebben om oorlog te voeren. Vaak hebben ze er meer dan een. Ze denken bijvoorbeeld dat hun groep of hun eigen volk beter is dan een ander. Ze vinden dat andere mensen niet meer in hun land mogen wonen. Of ze beweren dat hun geloof beter is dan een ander geloof. Of ze vinden dat zij meer recht hebben op een stuk land dan anderen, ook als die anderen er misschien geboren zijn. Of ze willen zich verrijken en pikken land in waar kostbare grondstoffen als olie en goud in de bodem zitten.

Er kan ook oorlog komen omdat mensen achtergesteld en onderdrukt worden. Ze leven in armoede, wonen in krotten en moeten hard werken voor weinig geld. Ze hopen dat te veranderen door met geweld in opstand te komen. Soms zijn mensen in het verleden zo slecht behandeld en zijn er zulke erge dingen gebeurd, dat ze vol wraak zitten. En soms voeren mensen al zo lang oorlog dat niemand meer precies weet waarom die oorlog eigenlijk begonnen is.

- Rollen

Als het ergens oorlog is, raakt iedereen erbij betrokken. Of je nu wilt of niet. Sommige mensen kiezen voor een rol. Anderen worden in een rol gedwongen. De een wordt vrijwillig soldaat. De ander krijgt het bevel om mee te vechten. Er zijn mensen die in de oorlog partij kiezen voor de kant die lijkt te winnen. Ze hopen er zelf beter van te worden. Dat kan zelfs zo ver gaan dat ze meedoen met het geweld. Het zijn meelopers. De meesten proberen zich zoveel mogelijk buiten de oorlog te houden. Ze willen zich nergens mee bemoeien. Ze zijn bang, willen overleven en hopen dat de oorlog snel over is. Soms kijken ze expres de andere kant op, dan hoeven ze niet alle gemene dingen te zien. Er zijn ook mensen die de oorlog verschrikkelijk onrechtvaardig vinden en die in het verzet gaan. Ze helpen mensen die slachtoffer zijn en proberen de oorlog te stoppen. Vaak lopen de rollen van mensen door elkaar. De ene keer doen ze net alsof ze iets niet zien. Een andere keer helpen ze de onderdrukker. En weer een andere keer verzetten ze zich. Maar hoe mensen zich ook opstellen in een oorlog, iedereen kan slachtoffer worden. En in elke oorlog vallen heel veel slachtoffers.

- Rechteloos

In een oorlog is alles anders dan normaal. Overal en ieder moment kan er geweld uitbreken. Kinderen en volwassenen worden vervolgd en gevangengenomen. Soldaten vechten en moorden. Er vallen bommen. Mensen verstoppen zich in schuilkelders. Ze laten alles achter en zoeken een plek waar het veiliger is. Andere mensen plunderen hun huizen. Hele dorpen worden in brand gestoken. Er worden landmijnen gelegd. Het voedsel raakt op. Mensen lijden honger. Ziektes breken uit. Er is gebrek aan medicijnen. In een oorlog weet niemand waar hij aan toe is. Je hebt geen rechten meer. Politie en rechters doen wat de machthebbers zeggen. Er is geen overheid meer die de burgers beschermt. Oorlog is verschrikkelijk. Zelfs al overleef je een oorlog, je raakt hem nooit meer kwijt. Je hele leven blijf je eraan denken.

1. Behandel deze opdracht klassikaal. Laat eerst de leerlingen de moeilijke woorden opzoeken en geef eventueel verdere uitleg. De juiste combinaties zijn: A3, B6, C1, D5, E7, F2, G4.

A. Een eigen plekje op de wereld	3. Geen vluchtelingen
B. Genoeg eten en drinken	6. Geen honger en dorst meer
C. Vrolijke mensen	1. Geen verdriet meer
D. Je veilig voelen	5. Geen angst hebben
E. Respect hebben voor elkaar	7. Geen haat, geen ruzie
F. Goed met elkaar samenleven	2. Geen discriminatie
G. Zelf je mening mogen zeggen	4. Amnesty International is niet meer nodig
2. Laat de leerlingen de associaties individueel opschrijven. Bespreek de resultaten daarna klassikaal.
 3. Behandel deze opdracht in een klassengesprek. Onderwerpen kunnen bijvoorbeeld zijn: pesten, ruzie maken, vriendelijk zijn, behulpzaam zijn.

Links

Vrede en vredeseducatie

<http://www.vredeseducatie.nl/>
Stichting vredeseducatie

<http://www.4en5mei.nl/>
Nationaal Comité 4 en 5 mei

<http://www.passievoorvrede.nl/>
Pax Christi. Met informatie over de Vredesweek

<http://www.ikv.nl/>
Interkerkelijk Vredesberaad

Geschiedenis

<http://kleioscoop.digischool.nl/kleioinfo.html>
Kleioscoop: Historisch naslagwerk

Het Nederlandse leger

<http://www.mindef.nl>
Ministerie van Defensie

<http://www.landmacht.nl>
Landmacht

<http://www.luchtmacht.nl>
Luchtmacht

<http://www.marine.nl>
Marine

<http://www.kmar.nl>
Marechaussee